

Arvoisat kuulijat

Historian merkityksestä on sanottu viisaasti: Joka ei tunne menneisyyttä, ei ymmärrä nykyisyyttä ja että historian tuntemus auttaa meitä tekemään tulevaisuutta koskevia ratkaisuja. Ihmiset ovat kautta aikojen vaeltaneet uusille asuinsijoille. Syitä on monia: ilmastonmuutokset, luonnonkatastrofit, sodat, uteliaisuus, seikkailunhalu ym. Mutta ehkä keskeisin ja tavanomaisin syy on uuden elintilan etsiminen väestön kasvaessa. *Mutta mitkä syyt? Mitä tekivät he? Sitten vaikutimme*

Vuoden 1323 Pähkinäsaaren rauhansopimuksen jälkeen 1400-luvulla ja erikoisesti 1500-luvulla savolaisasutus levisi rajan yli kohti Pohjoista. Asutuksen leviämisen merimmäisenä syynä oli täällä vallitseva itäsuomalainen kaskiviljelyyn perustuva talousmuoto. Sen omalaatuisuus ilmenee Savon verokirjasta 1500-luvun puolivälistä. Siinä todetaan, että Savonlinnan läänissä ei ole lainkaan pysyviä viljapeltoja. Aasukat kaatavat kaskia, joita he voivat käyttää enintään 6-8 vuotta. Sitten heidän täytyy taas katsoa itselleen muita paikkoja. Kaskiasutus vaati runsaasti tilaa ja elämä muodostui pakostakin liikkuvaksi. Väestön lisääntyminen kiihdytti osaltaan erämaiden asuttamista.

Ruotsin tarmokas kuningas

Haki nykyisen Pohjois-Savon etenevä asutusvirta saavutti viimeistään 1530-luvulla Oulujoen ja Oulujärven tienoot. Tämän uudisasutusvirran mukana saapui Savon Halosia näille tienoille. Asiakirjoista ilmenee, että vuonna 1552 Oulujärven tienoille muutti entisten lisäksi 120 savolaista uudisviljelijää. Oulujoen varren Muhos ja Utajärvi saivat savolaiset asukkaansa 1500-luvun puolivälissä, jolloin sinne tuli Halosia, Hammareita, Pelkosia ja Kärppiä.

1553 avaus!

Yleisimmin arvellaan Paavo Halosen syntyneen noin 1565 muhoslaisen Olli Halosen poikana. Perimätietojen mukaan Muhos on vahvimmin hänen tekopitäjänsä. Paavo Halosen lapsuuden, nuoruuden ja alkavan miehuuden aikana elettiin edellä mainittujen uudisasutuksen alueilla rauhattomia aikoja. 1570- ja 1580-luvut aina vuoteen 1595 ovat ns. 25-vuotisen sodan aikaa, jolloin venäläiset tekivät useita hävitysretkiä näille alueille. Suomalaiset talonpoikaisjoukot tekivät puolestaan kostoretkiä itään. Kyse oli rajariidoista Ruotsin ja Venäjän välillä. Kesällä 1578 vihollinen teki erittäin tuhoisan hävitysretken Oulujärven tienoille. Seuraavina vuosina jatkuivat hävitysretket molemmin puolin ja sota täällä Pohjoisessa sai koston sodan luonteen. Pohjalaisten kostoretkestä menestyksellisimmin oli Pekka Vesaisen johtama retki Kantalahteen kesällä 1589. Melkoisella varmuudella juuri tällä retkellä Paavo Halonen oli mukana. Perimätiedon mukaan hän oli kookas, rohkea ja sotaisa mies ja oli kemiläisten Vilmin ja Kaupin ohella yksi retken johtajista. Mahdollisesti juuri tämän retken paluumatkalla hän kulki jokilatvoja myöten Kemijärvelle.

Suuri järvi ja kauniit maisemat miellyttivät häntä. Hän huomioi, että rantaluhdat ja luonnonniityt antaisivat karjalle heinää ja hyvää viljelymaata olisi runsaasti. Nähtyään Kemijärven tienoot Paavali Halonen päätti lopettaa sotahommat ja ryhtyä uudisasukkaaksi. Kruunu suosi uudisasutusta antamalla vähintään kolmen vuoden verovapauden ja saadakseen väkeä harvaanasutun alueen puolustukseen.

Ruotsin tarmokas kuningas Kustaa Vaasa ajoi voimakkaasti erämaa-alueiden asuttamista lupaamalla asumattomille seuduille muuttaville talonpojille verohelpotuksia. Kuninkaan intressissä oli, että mahdollisimman paljon suomalaista asutusta saataisiin leviämään kohti pohjoista, jotta alueiden voitaisiin katsoa kuuluvan vahvasti Ruotsin kruunulle – Ruotsi ja Venäjä kun riitelivät jatkuvasti pohjoisesta rajastaan. Kustaa Vaasan poika, Kaarle-her ttua

Halonen palasi kotiseudulleen Muhokselle. Hän päätti toteuttaa vakaat aikeensa. Hän otti mukaan vaimonsa ja kaksi veljenpoikaa ja vähäisen irtaimen omaisuutensa ja lähti suunnistamaan kohti Kemijärveä. Hän löysi etsimänsä paikan ja sieltä kivenväelle jätetyn kuparikattilan, jonka oli tuonut Vienanmeren retkeltä. Näin nykyinen Halosenniemi sai ensimmäiset asukkaansa. Tarkkaa vuosilukua emme varmuudella tiedä milloin hän tänne muutti, koska tuolloin ei ollut vielä alueelta kirkonkirjoja tai veroluetteloa. Monet tutkijat esittävät, että Paavali Halonen olisi tullut vuonna 1611 pysyvästi Halosenniemelle ja olisi näin ensimmäinen tai ainakin ensimmäisiä Kemijärven kanta-asukkaita. On esitetty muitakin vuosilukuja Paavali Halosen muuttovuodeksi.

Vaikka moni asia Paavali Halosen elämässä on perimätiedon varassa, on perimätiedolla oma totuusarvonsa. Tätä kuvaa vanha sanonta: ei savua ilman tulta. Varmaa on kuitenkin kantaisämme tulo perhekuntansa kanssa Halosenniemeen. Sen vahvistaa vuoden 1630 maakirja, jonka mukaan paikka isännöi Paavo Paavonpoika Halonen. Uudisasukas Paavali Halonen on todella elänyt ja tullut Kemijärvelle tiettömien taipaleiden taakse ja aloittanut seudulla pysyvän asutuksen.

Olen pyrkinyt esityksessäni valaisemaan Paavali Halosen varhaista historiaa Suomen historian senaikaista taustaa vasten. Luotettavan kuvan laatiminen perimätiedon perusteella ei ole mahdollista. Kuitenkin joitain yleispiirteitä voimme asiakirjoja lukiessamme luoda.

Hyvät kuulijat

Tänään täällä Rokuan upeissa maisemissa voimme todeta, että Paavali Halosen jälkeläiset ovat sukupolvien saatossa useiksi sukuhaaroiksi. Oman sukuni, Siuruaisten, kantaisä on Olavi Halonen (1796-1851). Hän tuli Rovaniemen suunnasta Livojokivarteen rengiksi ja päätyi aviolitton kautta itselliseksi torppariksi. Edelleen voimme todeta, että Halosen suku on levinnyt ympäri Suomea ja olemme sukupolvien saatossa olleet rakentamassa maata, jossa on hyvä elää ja asua.

ja vaihtoi sukunimensä asuinpaikan mukaan